

Asansörlerin Deęeri

Sefa Targıt

Bir sistem içinde çalışan herhangi bir aygıtın veya kişinin değeri, o aygıt ya da kişi sistemden ayrıldığı zaman sistemin kaybedeceği değere eşittir. Bu tanım, iş değerlemesinin çok bilinen temel kuramıdır.

İlkel yaklaşımla, bu değer, aygıt kaybedildiği zaman anlaşılır ve iş işten geçmiş olur. Gelişmiş kişiler ve toplumlar, bu değerlendirmeyi, kaybetmeden önce yapar ve sorunlar yaşamaz.

Birden fazla kat oluşan her binanın en önemli organı asansörüdür. Tecrübelerimiz bu gerçeği defalarca göz önüne sermiştir.

Birkaç örnek verelim. İstanbul'un en kıymetli yerlerinden Barbaros Bulvarı üzerinde bulunan ve 60'lı yılların sonunda inşa edilen bir gurup altı katlı binada, asansörler yapılamamıştır.

Binalarda asansör kuyusu olmasına rağmen, aradan geçen 40 yılda asansörler tesis edilememiş, bugün bu binaların ikinci katından yukarda olan dairelerini, kullanmak, satmak veya kiraya vermek son derece zordur.

Yine İstanbul'un kıymetli yerlerinden Ortaköy sırtlarında 80'lerin sonunda inşa edilen bir sitede, bloklar 5 katlıdır. Bu bloklara asansör yapmamak için her türlü yol denenmiş ve sonunda tadilat projesiyle kat çıkararak, asansör yapım maliyetinden kurtulma başarısı(!) elde edilmiştir. Bugün, o bloklarda ikamet etmek eziyettir ve dolayısıyla dairelerin değerleri, olması gerekenin çok altındadır.

Asansör olmayışının ne kaybettireceği hesaplanmamış ve benim bildiğim iki projeyi örnek verirken, asansörü mevcut ama yetersiz olan binaların sayısının çok fazla olduğunu belirtmek gerekir.

Bir binada asansör yoksa veya binanın trafiğini, ihtiyaçlarını karşılayamayacak büyüklük, sayı ve özellikte ise:

- O binada yaşamak zorunda olan özürülülerin ve yaşlıların hayatı çok zor hale gelir.
- Binaya eşya taşımak büyük problem olur, eşyalar daha taşınırken büyük hasar görür.
- Bina görevlisinin servis yapma, çöp toplama gibi işleri yapması çok zorlaşır.
- Kalp ve damar hastalarının hayatı tehlikeye girer.
- Basit bir ev kazası, geç ve zor müdahale nedeniyle, hayati tehlike yaratacak boyutlara ulaşır.
- En basitinden, evinize geldiğinizde, bir eksiğiniz veya arabanızda unuttuğunuz bir şey varsa, aile kavgası başlar. Kim aşağıya inip ihtiyacı karşılayacak kavgası, aile parçalanmalarına kadar gider.
- Piyanonuz ya da buzdolabınız arıza yapmamalıdır. Aksi takdirde, indirmek ve onarılıp geri getirilirken hasarlardan korumak çok zordur.
- Bina bir iş binasıysa, mesai başlangıcı ve sonundaki zaman kaybı büyük olur.
- Binada yaşayan bir kişi vefat ettiğinde, naaşını taşımak dahi mesele haline gelir.

Çok katlı binaları, konut ihtiyacını giderme yolunda çözüm olarak ortaya koyan kamu yöneticilerinin, kişisel boyutta gibi görünen bu sorunların aslında toplumsal olduğunu görmeme hakkı yoktur. Daha açık bir söylemle, çok katlı binalara izin veren hatta teşvik eden merkezi ve yerel yöneticilerin, asansörlerde sorun olursa vatandaşın neyle karşılaşacağını hesaplama sorumluluğu vardır.

Çaresizlikten, ayrıntılara bakmadan başını sokacak bir eve kavuşmaya çalışan kişiler de, milyon dolar ödeyerek 15. katta dubleks daire alan kişiler de bu gerçeğin farkında değildir. Risk analizi yapmadan, yazımızın başında tanımladığımız ön değerlendirmeyi yapmadan yaşayanlar için, alırken çok mutlu oldukları konutlar, ilerde sıkıntı kaynağı olacaktır.

Asansörlere önem verilmedikçe, asansörler daha yetersiz firmalar tarafından yapılmakta; asansörlerin vasıfsız-kalitesiz insanlarca yapıldığını gören kamu yöneticileri, asansörleri daha da değersiz olarak algılamakta, bu sonsuz çevrim sektörü dibe doğru itmektedir.

Daha önce birçok sahada yaşadığımız, bu tip hesaplanmamış riskler nedeniyle çağdaş ürünlerin hayatımızı karartması olgusunu bu kez yaşamak istemiyoruz. Asansör endüstrisinin uzman, tecrübeli, ehliyetli mensuplarının, insanlarımızı hızla yüksek binalara yerleştirdiğimiz bu günlerde tehlikeyi görmekte ve her yerde yüksek sesle anlatmakta olduğunu biliyorum. Bu sese kulak vermek yerine, kamu kurumlarında asansörle ilgili birimleri küçültmeyi doğru bulmuyoruz. Seksenlerden sonra, her şeyi sadece parasal boyutuyla değerlendirme alışkanlığı hakim olmuştur. Bu yaklaşımla, yılda 1 milyar yeni Türk Lirası kadar para dönen bir endüstri ve onun ürünü, 20 milyar YTL cirosu olan bir sektör ve ürününün yanında önemsiz görülmektedir.

Belediyeler, bir yandan asansörleri ehemmiyetsiz bir kalem olarak görürken, aynı belediyelerin bir birimi olan itfaiye teşkilatının en fazla zaman ayırdığı işlerden birinin, asansörden insan kurtarmak olduğunu fark etmemeleri çok ilginçtir.

Asansörlerin, diğer makinalardan farklı olarak sınıflanmasının, Makina Direkfinden ayrı bir direktifle emniyet şartlarının belirlenmesinin bir hikmeti vardır. Asansörler ile insanlar taşınır; ancak, asansörle içindeki insan, bir insan-makine sistemi haline gelmez. Çünkü yolcunun asansörü sevk ve idare etme olanağı yoktur. Asansörün diğer makinalardan bir farkı da, sadece eğitilmiş operatörlerin değil, sıradan herhangi bir kişinin kullanımına açık oluşudur.

Teknik yapısı ve çağdaş insan hayatındaki yeri dolayısıyla, hem kamu görevlileri, hem de kullanıcılar, asansörleri ayrıcalıklı bir yere koymak durumundadırlar. Bu gerçeği onlara anlatma görevi de, asansör endüstrisi mensuplarına düşer.

() Makale ilk kez Asansör Dünyası Dergisi Mart 2008 Sayısında yayınlamıştır.*